

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr.

12

Fylke:

Nord-Trøndelag.

Tilleggsspørsmålnr.

Herad:

Egge.

Emne:

Gamal engkultúr

Bygdelag:

Oppskr. av:

Sverre Pláne

Gard:

(adresse):

Sveve pr. Steinstjøer

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

Noka eiga røynsle

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

Det muste frå eldre folk og har tala med.

SVAR

Ordet eng blir brúkt, helst om natureng, men òg som eit samnamn for alle eng og skre. Skre er eng tilsádd grasfrø. Og no fortida er det berre skikt eng.

Attlegg, som ni her seier, er det som er tilsádd grasfrø det året. Ny skre kallar ni det som var attlegg ~~det~~ året føreåt. Før med det var noka natureng og noka tilsádd med kløver- og timotiifrø, vart desse siste kalla "grapekker".

Og frå desse fekk ein grasbåg, frå naturengjet fiskebåg.

Her vart det berre brúkt langvar, aldri stúthov.

Vollar, eng og mjører som låg út afar den samla innjarda, og som vart slei, vart kalla ütollatt.

Her skjønner ein ikkje anna engrydding enn at om våren straks snøen hadde reist gjekk kvinnfolka og úngarne og raka saman kvist som hadde blái av og ütover engja om vinteren. Og selles anna rask som hadde dreis ütover i vintertida. Denne rakinga vart gjort

2
frammed gjerdar og skogkantar attmed
slåttinga. Det som vart samauraka
såleis, vart gjermast brent. Men no er
det slutt med dette og.

Storsteinen fekk frå gammelt av liggja i ro.
Dei sa det i gammeltida, det bli alltid
gras ikring den stein som får liggja innak.
Eller er det myr truleg, det var noko over-
trü i samband med at steinen ikkje skulle
rörast. (Sjå Olav Duun: Jünikingar side 105
i minneutgaven)

Mosevaksen eng vart det ikkje gjort noko
med før dei byrja med skiftebrük.

Myr og vassjök eng fekk jamnast liggja
örörd. Ein heldt seg helst til törrlende. Men
med kvart (omkring 1850) ~~blev~~ ^{vart det vanleg} ~~gjort~~ ^å
gröfta. Disse første gröftene var igjensett

med stein. Dei var både breie og grünne,
og lite truleg, sett med våre augo.

Natming har ikkje vori brükt her. Jamnast
er her rikeleg med nedbör.

För ein tok til med skiftebrük og sådde
grasfrö, var det ikkje vanleg med gjödsling
av engit. Men seinare vart gropetkerer
gjödsle med vintergjödsel. Det var stort
sett ingen stor del av vintergjödsle som
vart brükt til enggjödsling. Det aller
meste vart nytta på åkrane. Noko særskilt
namn på gjödsle eng var det ikkje her.

At hüsä vart sett slik at nisse engstykke
skulle få godt av hüsä som seg ut frå
tünnet, er ikkje kjent her. Åkrane låg
för det musste i bakkar eller der det
eller var törrlende, men det kom av

3.

at der var tørt og mindre frostkjent.
Gropene vart gjødsla om våren.
Reidskapen ein brukte til å spreia gjødsla
var sül-roko (ryåtekinga) seinare i 1860-
70-åra vart det vanleg med gaffelrmed
jarnspirer.

Ja det har vari brukely at innjorda
vart brukt til beite. No berre om hænsten.
Men før beite kyrne på ekrene frå dei
vart utslepte om våren og utover føre-
sommaren ei tid til det vart beite i
kutråa og i utmarkene.

På hænstparten vart så kyrne slept inn
på innjorda att. Viktigaste - kanskje
einaste grunnen for beitinga på ekrene
kom av at dei mangla anna beite.

Sæene hadde dei og på innjorda ei
tid frå våren av. Sæne så det var
bra for enget at sæene beitte der, gras-
botnen vart tettare, væinte dei.

No er det ikkje vanleg med engbeiting
frå våren av, men om hænsten bli
det gjernast brukt. Det er da helst det
enget som skal pløyast om hænsten som
bli brukt til beite.

Før itida jamna dei utover den gjødsla
kyrne og hestane la etter seg på beitet.

Dei brukte ei vanleg klüblel til å
slå gjødsla utover. Dette vart gjort
på reinhænsten.

Her har det vari vanleg med sæmar-
fjås som var bygde atmed hænninga
(kutråa) Det var berre eit sæmarfjås
på kvar gard. Gjødsla frå sæmarfjåret

4.
vart brükt på åkrane og vart utkäjrd
om våren.

Grindgang eller puing var ikkje brukely
her.

Ordet krü vart brükt her om enden
av geilen som färde til sommarfjaset.

Og trü blie nytta t.d. kütrüa, hesttrüa
og kalutrüa. Det er kamninga der.

Kräterer gjekk om sommaren. Ordet
trüa kom og vera namn på ein stad,
på eit eng eller liknande.

På setra var det setervall omkring
stølen. Denne vollen vart i svartfall
i reinare tider nytta til beite. Gjødsla
frå seterfjaset vart spreidd ut over
setervollen om krästen för dei flytta
frå setra.

När det var rikt rildefiske ~~vart~~ i
Buitstadfjorden vart det käjrd rild
i lirkvagner frå fjorden og heim på
gardane, og denne rilda som dei fikk
för ein slökt og ingenting vart brükt
~~gjedd~~ til kräterfar og nokre til gjödel.

Ynse nye bruksmåtar så som gräfting
av vassjök eng og å så grasfrü, alträ
skape kultüsen, var ikkje noko brätt om-
skifte. Denne utvüklinga gjekk före eng
gjennom lengre tid. På dei best deuvne
gardane var dei i gang med gräfting lenge för
det vanly over alt. Men omkring 1850 var det
nye brukely. Å så grasfrü var jämly
brükt i 1880-åra, men enda færre det og nye
natüley eng.

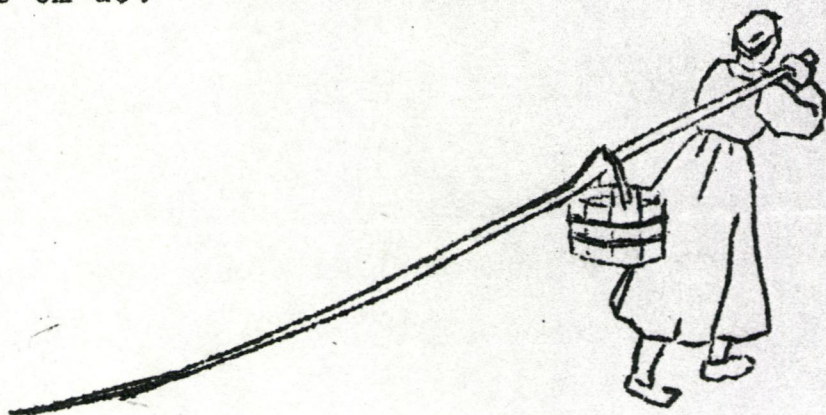
NORSK ETNOLOGISK GRANSKING
ADR. NORSK FOLKE MUSEUM
BYGDØY

Ver gild og skriv svaret med blyant på same ark.

Tilleggsspørsmål til nr. 5 Vannbæring.

I Tinn i Telemark har ein for eit par mannsaldrar sidan bore vatn på ei lang stong. Ein bar den eine enden over aksla, den andre enden drog ein etter seg på marka. Taret hekk på stonga bak ryggen at den som bar (drog). Ein liten mothake på stonga gjorde at handtaket på bøtta ikkje gleid. Stonga var såpass mjuk at vatnet ikkje skvampla over. Utanom denne opplysninga kjenner ein no denne metoden berre frå Värmland i Sverike. Det kan henda at det tidlegare har vore meir vanleg å bera vatn på denne måten. Hugsar nokon i Dykkar bygd noko om det ?

Nei.

Tilleggsspørsmål til nr. 12.

Finst det noko opplysning om at ein brukar eller har bruka fiskebein og fiskehovud til brensel ? Nei.

Har ein bruka kumøkk til brensel ?

Ja eg har læyrd at det ~~brukt~~ var brukt, men ikkje noka riktighet om det var her i bygda og heller ikkje kor lenge sia det var brukt.

Det kjem elles føre meg at det var lite trøy her var brukt tinnvakk til brensel, for her har det elles vore rikeleg med skog.